Пише: Зоран Радовановић и Слободан Чикарић
четвртак, 29 септембар 2016 13:47

Зоран Радовановић: Осиромашени уранијум и обогаћена машта

Створена је атмосфера да се одсуство вере у наводну везу ОУ са раком сматра такорећи националном издајом. Зато се озбиљни стручњаци о томе не изјашњавају
Већ годинама се код нас повремено усијава атмосфера "открићем" да масовно умиремо од рака због НАТО бомбардовања осиромашеним уранијумом (ОУ), а да катастрофалне последице тек предстоје.

Ових дана је ударна таблоидна вест да "Србима у 2019. прети епидемија рака" због ОУ. Такве најаве здраво за готово узимају и политичари највишег ранга. Дошло се дотле да се траже скривени мотиви међу ретким појединцима који јавно доводе у питање овако схваћену "патриотску" реторику. Биће корисно да таксативно набројимо чињенице.

Прво, било да је осиромашен, обогаћен или потекао из природе (углавном као смеша два своја изотопа, У238 и У235), уранијум је токсичан хемијски елемент. Његова радиоактивност је минимална, јер му је полуживот преко четири милијарде година, па се користи за процену старости наше планете. Има га на копну и у мору, а тона обрадивог земљишта садржи 10-15 грама уранијума. Отуда бомбардовање ОУ муницијом минимално, обично за мање од пет одсто, повећава укупну радиоактивност терена.

Друго, алфа честице које емитује уранијум не могу да продру кроз лист папира, ни кроз површни слој коже, а 99,5 одсто овог елемента само прође кроз црева у неизмењеном облику. Зато се штетни ефекти ОУ превасходно везују за продор гелера у тело или за боравак у кругу од неколико десетина метара око експлозије, уз удисање том приликом насталих честица и пара. Има мишљења да би у том случају алфа зрачење могло да има канцерогене ефекте, мада то није показано праћењем људи изложених високим дозама ОУ. Рудари у рудницима уранијума раније су често оболевали од рака плућа, али је то била последица излагања радону и другим канцерогенима. Ако већ мора да се користи оружје, постоје залагања да се, уместо оловној, прибегне ОУ муницији, као мањем злу.
Треће, уранијум има широку примену у свакодневном животу, од израде фотографија до појачања сјаја зуба у стоматологији. ОУ се уграђује у кобилице лаких летилица (једрилица) ради стабилности, а сваки Боинг 747-100 садржавао га је донедавно у количини од око једне тоне (то је више ОУ него што је укупно бачено на Централну Србију 1999). Када је 1992. таква ваздушна лађа пала у амстердамском предграђу, грађани су годинама помно праћени и није установљено да имају било какве сметње које би се приписале том инциденту.

Четврто, ОУ је коришћен у по два маха на два ратишта - у Персијском заливу 1991. и 2003, као и на Балкану, у Босни 1995. и на Косову 1999. Ирак и Кувајт су погађани са више десетина пута већом количином ОУ него наш део света. Помињу се поремећаји здравља у Багдаду, Басри и Фалуџи, али подаци нису поуздани, а подручје је јако загађено бомбардовањем ирачке атомске централе 1991, изливањем нафте из бројних оштећених извора, као и хемијским и другим борбеним средствима које је Садам претходно употребљавао у рату са Ираном.

Пето, у Централној Србији и Војводини ОУ није коришћен, осим на врло уском граничном појасу према КиМ, близу Прешева, а јужно од Бујановца. Реч је о ненасељеном и неприступачном подручју, одакле је загађени слој земљишта (по многима непотребно) скинут и депонован у Институту Винча.

Шесто, ниједном угледном истраживачу, било да је онколог (Р. Џодић), онкоепидемиолог (А. Јовићевић) или стручњак за радиоактивно зрачење (И. Плећаш, Н. Нешковић) није схватљиво да се последица јављa без узрока, односно да нас угрожава непостојећи ОУ. Идеју о његовом наводно погубном деловању на наше грађане упорно лансирају два-три човека с одређеним звањима и титулама, али без икаквог научног кредибилитета. Они наивно, попут деце, бирају и накарадно тумаче статистичке податке, бркајући и комбинујући неспојиве изворе. Посебно је отужно њихово веровање да је латентни период између изложености и оболевања за све исти, попут пламена свеће (у стварности личи на попречан пресек хоботнице), па су "експлозију" рака предвиђали 2006, затим 2014, да би ових дана одлучили да судњи тренутак долази 2019, на 20-годишњицу бомбардовања, када број оболелих од рака нагло треба да се удвостручи, са данашњих око 35.000 на "више од 70.000".

Седмо, ветар у леђа "катастрофичарима" дале су својевремено вести да су шесторица немачких и још више италијанских војника оболели од рака после боравка на КиМ. Испоставило се, међутим, да рак добијају и војници који никада тамо нису били, па када су обављена поређења, закључено је да ветерани ређе добијају рак од својих парњака осталих у касарнама ван КиМ (објашњење се крије у тзв. ефекту здравог радника, односно ратника).

Осмо, подаци Регистра за рак Института "Батут" указују да је, када се узму о обзир квалитет података и карактеристике популације, укључујући измене узрасне структуре, тренд рака у складу са очекивањима за земљу попут Србије, у тзв. трећој фази епидемиолошке транзиције.

Девето, ни најбољи епидемиолози с Харварда, ни најчувенија имена у области математичких модела, нису успели да покажу да ОУ повећава ризик Кувајћана да оболе од рака (извештаји нису публиковани, али их овај аутор поседује јер је, у име Уједињених нација, био супервизор наведених истраживања). Везу између ОУ и рака одбацују и

Светска здравствена организација, Међународна агенција за истраживање рака, амерички центри за спречавање и сузбијање болести итд.

Десето, створена је атмосфера да се одсуство вере у наводну везу ОУ са раком сматра такорећи националном издајом. Зато се озбиљни стручњаци о томе не изјашњавају. Они, међутим, своје аргументе ограничавају на стварне штете услед НАТО бомбардовања, од убијања недужног света, преко уништења инфраструктуре и индустријских постројења, до озбиљног загађења животне средине хиљадама штетних материја.

Нема сумње да је текст угледног лекара проф др Зорана Радовановића, који доводи у питање везу између уранијума које су НАТО бомбе посејале по Србији и пораста оболевања од рака у нашој земљи изазвао праву буру у јавности.

Својим мишљењем проф. др Радовановић је заправо пробушио рупе у мишљењу које се у Србији никада, барем јавно, није доводило у питање - да нас НАТО бомбе и даље убијају.
Истраживали смо шта о томе мисле остали стручњаци - онколози, епидемиолози, радиолози.

Потенцијално канцероген, али...

Да је осиромашени уранијум потенцијално канцероген слажу се сви. Медицински стручњаци у Србији и даље, међутим, не могу да дођу до јединственог става око тога да ли је осиромашени уранијум којим је НАТО засипао делове Србије пораста броја малигних обољења.

Заговорници тезе да бомбардовање осиромашеним уранијумом и већи број оболелигх од рака нису узрочно-последично везани тврде чак и да нема никаквог повећања. Број новооболелих се, наиме, у последњуих 10-ак година креће између 24 и 26 хиљада становника у централној Србији, односно око 35.000 на нивоу целе Србије. То показују подаци Инстититута за јавно здравље “Др Милан Јовановић Батут” из Београда, објављени у последњем извештају о броју новооболелих и умрлих од рака за 2013. годину.

- Сваке године је број нових оболелих од малигних обољења исти и креће се око 35.000 - истиче за “Блиц” др Снежана Живковић Перишић, епидемиолог и национални координатор Регистра за рак у институту “Батут”.

Она подсећа да су осиромашеном уранијуму биле изложене општине на рубном подручју према Косову, али да од рака обољевају и људи у другим деловима Србије. Променили

су се, међутим, како каже, фактори ризика који изазивају малигна обољења - све више људи пуши, све је већи стрес, гојазност је све присутнија код млађих особа, што касније може да утиче на појаву рака, променио се квалитет исхране...

Два различита става?

Др Живковић Перишић истиче и да није забележен пораст случајева леукемије и лимфома, иако су то обољења коштане сржи и лимфног система, што су ткива која су најосетљивија на изложеност радиоактивним агенсима.

Са тиме се не слаже др Слободан Чикарић, онколог, радиолог и председник Друштва Србије за борбу против рака, наводећи да је управо 2006. године забележен велики скок у броју оболелих од леукемије и лимфома.

- Тај скок био је од 70 до 80 одсто, у односу на 2005. годину. А када сам сабрао укупан број оболелих од 2006. до 2010. године, установио сам да је он за 80 до 90 одсто већи у односу на број оболелих од 2001. до 2005. године - каже др Чикарић за “Блиц”.

Пише: Зоран Радовановић и Слободан Чикарић
четвртак, 29 септембар 2016 13:47